

HUMANITKO AKO PROJEKT REALIZOVANÝ NA HODINÁCH ETICKEJ VÝCHOVY V ŠPECIÁLNEJ ŠKOLE

Marcela MATEJOVÁ

HUMANITKO AS A PROJECT FOR ETHICAL EDUCATION IN SPECIAL SCHOOL

ABSTRAKT

Prostredníctvom aktivít zážitkového učenia sme na Špeciálnej základnej škole v Leviciach realizovali projekt Humanitko. Projekt bol zameraný na podporu a rozvoj humanitárnej pomoci a humanitárneho práva. Do projektu sme postupne zapájali žiakov druhého stupňa špeciálnej základnej školy. Vzájomnou spoluprácou s inými školami projekt nadobudol veľký rozmer, stal sa vysoko efektívny a účinný.

Keľúčové slová: zážitkové vyučovanie, Humanitko, etická výchova, Červený kríž a Červený polmesiac

ABSTRACT:

Through experiential learning activities, we implemented the project Humanitko at the Special primary school in Levice. The project aimed to promote and to develop humanitarian aid and humanitarian law. In the project we were gradually involving the pupils of the second grade of this special school. By collaborating with other schools, the project has acquired a large dimension and became a highly effective and efficient.

Keywords: experiential learning, Humanitko, ethical education, the Red Cross and Red Crescent

Úvod

Som učiteľkou etickej výchovy mentálne postihnutých žiakov na Špeciálnej základnej škole internátnej v Leviciach. Vzhľadom na charakter a ciele tohto predmetu sa etická výchova stala vhodným priestorom na realizáciu projektu Humanitko. Nosnou myšlienkou tohto projektu bola obhajoba znaku a názvu Červený kríž, ako aj obhajoba siedmich princípov Červeného kríža. Autorom projektu je riaditeľka Územného spolku Červeného kríža v Leviciach, Oľga Szalmová a tím odborníkov pedagógov. Cieľovou skupinou projektu sa stali žiaci 1. stupňa základných škôl, avšak napriek tomuto faktoru sme ako jediná špeciálna škola v okrese Levice boli oslovení riaditeľkou územného spolku k zapojeniu sa do projektu. Ako učiteľka etickej výchovy som prijala túto výzvu a zapojila som sa do realizácie projektu, konkrétne so žiakmi 6. ročníka špeciálnej základnej školy. Do projektu som postupne zapájala aj ostatných žiakov iných ročníkov II. stupňa.

Absolvovala som netradičné vzdelávanie, ktoré bolo zamerané na spoznávanie humanitárneho práva a humanitárnej pomoci. Prečo netradičné? Vzdelávania sme sa zúčastnili nielen učelia zo základných škôl, ale aj dobrovoľníci Slovenského Červeného kríža (SČK). Každý škole bol pridelený dobrovoľník SČK, ktorý sa stal súčasťou realizácie aktivít projektu. Na moje veľké prekvapenie to boli mladí ľudia, študenti zo stredných škôl, ktorí pracovali ako dobrovoľníci a zapájali sa do rôznych aktivít SČK. Projekt sa niesol v duchu Hnutia Červeného kríža (ČK) a Červeného polmesiaca (ČP) „Our word. Your move.“ – „Náš svet - vo vašich rukách“. Upriamil pozornosť na hodnotu ľudskosti a potrebu humanitárnych gest, na aktivity ako treba čeliť chudobe a sociálnemu vylúčeniu a na sedem princípov ČK a ČP.

Tu som si kládla otázku, ako dokážem pretaviť humanitárne právo a pomoc do podmienok našej školy. Narazila som na problém samotnej chudoby našich detí. Mnohí žiaci vyrastajú v osadách, v azylovom dome, v mnohopočetných rodinách a pod. Ide o žiakov, ktorí okrem mentálneho postihnutia čelia chudobe, žijú v nevyhovujúcich bytových, hygienických a sociálnych podmienkach. Ako budú chápať zmysel pomoci, keď mnohé z nich túto pomoc potrebujú? Samotné vzdelávanie zasvätilo všetkých zúčastnených nielen do danej problematiky, ale umožnilo najmä učiteľom výmenu skúseností, názorov a postojov. Získala som bohaté vedomosti z oblasti humanitárneho práva, pomoci, etiky humanitárnej akcie, minikurz života zachraňujúcich úkonov a prehľad aktivít samotného projektu Humanitko. Zároveň som nadviazala spoluprácu s učiteľkami zo Základnej školy z Tlmáča, Mgr. Z. Kováčikovou a Mgr. E. Majzlíkovou, ktoré sú autorkami metodologickej príručky

Humanitka a s učiteľkou Základnej školy zo Starého Tekova, Mgr. Z. Leckou, pričom sme sa dohodli na ďalších stretnutiach a na spolupráci.

Projekt HUMANITKO

Prvotnú realizáciu aktivít projektu uskutočnila pani riaditeľka Územného spolku SČK v Leviciach Oľga Szalmová. Na pôde našej školy uviedla a predstavila základnú myšlienku projektu HUMANITKO, predstavila dobrovoľníčku Natáliu Benčkovú, ktorá sa stala súčasťou realizácie veľkej časti aktivít projektu. Úvodnou aktivitou žiakov 6. ročníka špeciálnej školy oboznámila o Červenom kríži a Červenom polmesiaci a o činnosti SČK.

Obr. 1 Uvedenie projektu Humanitko

Harmonogram ďalších aktivít som si ja, ako realizátorka projektu na Špeciálnej škole v Leviciach, rozpracovala do vyučovacieho predmetu etická výchova. V spolupráci so Strednou umeleckou školou v Leviciach vznikla motivačná postavička Humanitko. Študenti tejto školy nám podľa obrázku z metodické príručky Humanitka [1] ušili postavičku Humanitka, ktorá sprevádzala žiakov pri jednotlivých aktivitách. Po dohode s našou dobrovoľníčkou sme sa pustili do zdolávania náročných tém humanitárneho práva a pomoci. Dominantnými výstupmi celého nášho projektu sa stali zážitkové hodiny etickej výchovy. S dobrovoľníčkou Natálkou sme citlivo vyberali a vymýšľali aktivity, ktoré žiakov dávali do role Humanitka. Žiaci prostredníctvom aktivity „Pavučina Humanitkov“ vymýšľali, akú pomoc by poskytli kamarátovi, ktorému napr. zhorel dom alebo sa ocitol v nemocnici a pod., skrátka kamarátovi, ktorý potreboval pomoc. Na naše prekvapenie začali deti vymýšľať nielen materiálne dary, ale aj tie duchovné: „Ja pôjdem s tebou von...“, Budem tvoj kamarát... a pod.“ Postupne vznikol zásobník hier Humanitka. K dispozícii sme mali metodickú príručku Humanitka, ktorá obsahuje pracovné listy pre žiakov. Tento materiál som využívala na doplnenie aktivít. Vyučovacie hodiny etickej výchovy sa stali pre žiakov prítlačivé, pravidelne sa pýtali, kedy nás príde navštíviť kamarátka Natálka, akú hru vymyslí Humanitko a pod. Prevládala zvedavosť žiakov a istá prirodzená túžba po poznaní. Využívali sme rôzne metódy: diskusiu, rolové hranie, interview, pozeranie powerpointových prezentácií, využívanie fotografií, príbehov a videí z vojny, zo života detí v Afrike, písanie príbehov, želaní, fotokoláž a pod. Ako najefektívnejšie sa osvedčili aktivity zážitkového učenia. Prostredníctvom zážitku sa cieľ vyučovacej hodiny dosahoval efektívnejšie a oveľa ľahšie.

„Povedz mi niečo a ja to zabudnem.

Ukáž mi niečo a ja si to zapamätám.

Dovoľ mi, aby som to vyskúšal na vlastnej koži a ja to budem ovládať.

Dovoľ mi, aby som to prežil a ja to budem cítiť a chápať“

Ján Amos Komenský

Slová J. A. Komenského vystihujú spôsob a voľbu, ktorú som si zvolila na realizáciu aktivít Humanitka – zážitkové učenie. Uvádzam niektoré aktivity, ktoré mali v projekte Humanitko prínos:

• ZÁCHRANNÁ AKCIA

Cieľ: Vyskúšať si pomoc v konkrétnej situácii

Realizácia: Pripravené obrázky zvierat, ľudí a vecí som rozvešala po celej triede. Žiakom som spolu s Humanitkom porozprávala vymyslený príbeh o požiari. „Požiar je čoraz bližšie a zvieratá, ľudia nevedia, čo majú robiť.“ Úlohou žiakov bolo zachraňovať ľudí, zvieratá a veci pred požiarom. Žiaci ich hľadali a zachraňovali. Pomáhal aj Humanitko a dobrovoľníčka Natálka. Samotní žiaci sa touto aktivitou stávali

Humanitkami. Tvorili nápady, ako môžu zachrániť zvieratko, ktoré našli a pod. Hra dodávala žiakom odvahu. Po každej aktivite nasledovala reflexia aktivity.

Reflexia: Podarilo sa vám zachrániť zvieratká? Čo si pre ne urobil? Ako si pomohol ľuďom? a pod.

• **POMOC CHORÉMU**

Cieľ: Uvedomiť si potrebu ohľaduplnosti k chorým

Realizácia: V rámci senzibilizácie som viedla so žiakmi krátky rozhovor o chorobe. Žiakom som povedala, že Humanitko ochorel. Potom deti vytvorili kruh, v strede kruhu bol najprv Humanitko, neskôr „iné choré dieťa“ a jeho spolužiaci zvažovali, ako by mu mohli pomôcť. V závere žiaci liečbu zdramatizovali a zahráli ako scénu.

Reflexia: Bývaš často chorý? Ako sa vtedy cítiš? Kto ti pomáha pri chorobe? a pod.

Obmenou môže byť pomoc slepému človeku. Deti majú zaviazané oči šatkou a musia zdolávať prekážky. Pri zdolávaní pomáha žiakovi ďalší žiak, ktorý je v roli Humanitka - pomocníka.

Obr. 2 Aktivita: Pomoc slepému človeku

Obr. 3 Aktivita: Slniečka

• **LOĎ K NÁM PLÁVA**

Cieľ: Vzájomne sa obdarovať, urobiť radosť darčekom

Realizácia: Žiaci sedeli v kruhu a Humanitko rozprával o plávajúcej lodi. Spieval pieseň na melódiu *Pec nám spadla: Loď k nám pláva, loď k nám pláva, prináša nám kartičky. My sa na ne už tešíme darčeky si nakreslíme.* Žiaci si počas spevu posúvali loďku s čistými kartičkami. Ich úlohou bolo nakresliť na kartičku darček pre kamaráta v triede. Žiaci mohli aj napísať napr. želanie a pod. V závere som žiakov vyzvala, aby kartičky s kresbou vložili do loďky. Venované kartičky Humanitko porozdával a deti si našli darčeky od svojich spolužiakov.

• **CESTIČKA SYMPATII**

Cieľ: Neverbálne (prostredníctvom dotyku) si navzájom prejavovať sympatiu a prijímať ju

Realizácia: Žiaci stáli v radoch oproti sebe a utvorili cestičku, uličku. Jeden dobrovoľník prechádzal pomaly uličkou, pričom ostatní žiaci mu prejavovali sympatiu (pohladením, podaním ruky, objatím a pod.). Aktivitu som motivovala pozitívne. Deti sa veľmi tešili týmto prejavom, objatím, vôbec nemali ostych, ba bolo viditeľné, že sa úprimne objali a pod.

Reflexia: Ako si sa cítil, keď si prechádzal cestičkou? Ako si sa cítil, keď si mal príležitosť vyjadriť spolužiakovi sympatiu? a pod.

Obmenou hry môže byť hra *Zachráň sa objatím*. Ide o podobu naháňačky, pričom dieťa sa môže zachrániť pred chytením objatím iného žiaka.

• **POMOC HUMANITKA NA DIAEKU**

Cieľ: viesť žiakov k solidarite s ľuďmi v iných krajinách

Realizácia: Žiaci si prezreli video o Sudáne, o živote detí a ľudí v Afrike. Humanitko spolu s učiteľkou a dobrovoľníčkou porozprával deťom o ťažkom živote v Afrike. Potom som žiakov nabádala k nápadom, ako by mohli oni pomôcť ľuďom v núdzi. Spolu s Humanitkom a s Natálkou sme podporili a ocenili každý dobrý nápad, snaženie.

Reflexia: Ktorý nápad sa ti páčil? Prečo? Ako si sa cítil? a pod.

• **SLNIEČKA**

Cieľ: viesť žiakov k obdarovaniu, k priateľstvu a k udržaniu dobrých medziľudských vzťahov

Realizácia: Žiaci boli po rozhovore o priateľstve vyzvaní Humanitkom a učiteľkou k tvorbe slniečka, ktoré rozdávali žiakom v škole. Zároveň žiakom popriali pekný deň.

Reflexia: Ako si sa cítil po darovaní slniečka? Komu si urobil radosť? a pod.

Prostredníctvom týchto aktivít som rozvíjala prosociálne správanie sa žiakov, podporovala ich v pomoci, obdarovaniu iných a pod.

Základnými predpokladmi prosociálneho správania sú sociálne zručnosti, ktoré vychovávaného postupne predisponujú k hlbokým medziľudským vzťahom. Medzi tieto zručnosti patria: otvorená komunikácia, schopnosť jasne vyjadrovať svoje emócie, spôsobilosť empatie, schopnosť deliť sa, pomáhať si a vytvárať ovzdušie solidarity a priateľstva. [2]

Zavŕšením projektu bolo tvorenie humanitárnej škatuľky pomoci pre ľudí, ktorí sú v ťažkej situácii. Pri tejto aktivite sme s dobrovoľníčkou Natálkou dostali skvelý nápad a s kolegom Mgr. Petrom Benčekom sme sa dohodli, že našich Humanitkov zapojíme do akcie Učiteľská kvapka krvi. Túto akciu organizuje pán učiteľ Benček na našej škole už desať rokov. Postupne sa naše nápady množili a prichádzali sme na výborné myšlienky, ako skvalitniť a obohatiť tento desiaty ročník darcovstva. Žiaci Humanitkovia vymodelovali pre darcov krvi srdiečka, na biele tričká sme si spoločne nakreslili Humanitka a naše humanitárne škatuľky sa postupne zaplňali srdiečkami. Učiteľská kvapka krvi sa niesla v duchu pomoci pre žiacka Samka Pélliho, žiaka I. Základnej školy v Leviciach, ktorý bojoval o svoj život na onkológií a potreboval krv. Deti mali možnosť vidieť priamo v škole odber krvi, prácu zdravotníkov a odhodlanie darcov krvi pomôcť. Naši Humanitkovia darcom krvi rozdávali vlastnoručne vyrobené srdiečka ako prejav vďaky za darovanie krvi pre chorého chlapčeka. Dôležitým pozoruhodným javom bolo, že deti začali postupne chápať a vnímať zmysel pomoci človeka človeku, ktorý je v ťažkej životnej situácii. Už sa nejednalo len o modelové situácie, ale o skutočnú životnú udalosť. Kládli množstvo otázok, zaujímalo ich, ako môže darovaná krv pomôcť chlapčekomu a pod.

Postupne sme prichádzali na možnosti ďalšieho skvalitňovania projektu Humanitko a obohacovali sme tento projekt o vlastné nápady. S myšlienkami humanity a humanitárneho práva sme pokračovali aj ďalší školský rok, a to s cieľom zapojiť do tohto projektu aj ostatných žiakov školy. Dňa 28. septembra 2015 sme sa pri príležitosti 50. výročia ČK a ČP zapojili do osláv behom za sedem princípov ČK. Oslovili sme ambasádorku projektu Humanitko, Michaelu Kúdeľovú, ktorá sa zapojila do nášho štafetového behu. Štafeta so symbolickými princípmi bola odovzdávaná sedemkrát. Bežcami tejto štafety sa stali žiaci 5. ročníka. Podporiť ich prišiel nielen rozprávkový Humanitko, ale samotní Humanitkovia, už žiaci siedmeho ročníka.

Rovnako prínosnými aktivitami projektu bolo nadviazanie spolupráce s ďalšími základnými školami v meste Levice a v jeho okolí. Zo všetkých spomeniem aspoň žiakov Základnej školy v Starom Tekove s pani učiteľkou Mgr. Z. Leckou, ktorí urobili na ich škole zbierku školských zošitov pre žiakov našej školy. Tento dar prišla odovzdať pani učiteľka realizátorka Humanitka na spomínanej škole spolu s anjelikom v čase detských osláv príchodu sv. Mikuláša.

Následnou aktivitou bol vianočný spoločný program, ktorý pripravili pani učiteľky Mgr. E. Majzlíková a Mgr. Z. Kováčiková zo Základnej školy Tlmače spolu s ich žiakmi a ja s mojimi Humanitkami. Nácvik programu prebiehal v každej škole zvlášť. Naši žiaci si vianočnú scénu pripravovali počas hodín etickej výchovy. Samotné vystúpenie prebehlo na našej škole. Spoločne sme v škole vytvorili nádhernú vianočnú atmosféru, pričom si všetky deti odprezentovali svoje tvorivé schopnosti a zručnosti. Deti zároveň získali nenahraditeľné skúsenosti, možnosť prejaviť sa, rozvinuli zdravé sebavedomie a pocit úspechu. Žiaci zo Základnej školy z Tlmáča darovali našim žiakom vianočné darčeky v podobe školských papúč. Naše deti sa svojim novým kamarátom poďakovali a späťne obdarovali sladkou maškrtou. Spoločne sa nám podarilo naplniť

krásne myšlienky humanitárneho práva i pomoci. Projektom sme zároveň prispeli k zlepšeniu medziľudských vzťahov, podporili aktívnu sebarealizáciu žiakov, odhodenie predsudkov voči žiakom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia a aktívnym zážitkovým učením sme rozvinuli prosociálne správanie sa žiakov. Naše ciele boli prostredníctvom projektu Humanitko splnené.

Obr.4 Anjelik zo Starého Tekova

Obr.5 Vianočné vystúpenie žiakov z Tlmáča

Obr.6 Humanitkovia z Levíc

Záver

Mnohé z našich detí čelia chudobe, žijú v ťažkých podmienkach, a aj napriek tomu dokázali aj oni pomôcť, obdarovať iných a pod. Deti zažili aj ten príjemný pocit byť obdarovaní, ale vedieť aj rozdávať. Projekt Humanitko ich viedol k súcitnému správaniu, ktoré je však potrebné v našich deťoch neustále pestovať. Aktivity projektu využívam aj naďalej v rámci predmetu etickej výchovy, ale som presvedčená, že je možné používať ich aj na iných vyučovacích predmetoch. Postavička Humanitko je veľmi dobrým motivačným činiteľom na prebudenie prirodzenej zvedavosti detí.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] Szalmová O. a kol. 2014. *Spoznávanie humanitárneho práva a humanitárnej pomoci*. Vzdelávacie modul pre učiteľov primárneho vzdelávania ZŠ. Slovenský Červený kríž, územný spolok Levice
- [2] Lencz L., Krížová O. 2004. *Prosociálne správanie*. Metodický materiál k predmetu etická výchova. MPC Prešov

ADRESA AUTORA :

PaedDr. Marcela MATEJOVÁ

Spojená škola internátna, Z. Nejedlého 41, Levice, Slovenská republika

e-mail: matejovova.m@azet.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.